

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשפ"ה, 2025
מספר השאלון: 011281
קובץ: תשובות סופיות

עברית: הבנה, הבעה ולשון

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שלוש שעות.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני חלקים.
חלק ראשון – הבנה והבעה – 50 נקודות
חלק שני – לשון – 50 נקודות
פרק א: שם המספר ואותיות השימוש
פרק ב: תחביר / פרק ג: מערכת הצורות – יש לבחור באחד הפרקים
סך הכול – 100 נקודות
ג. חומר עזר מותר בשימוש: דף עזר (נספח 2).
- ד. הוראה מיוחדת: יש לענות על השאלות בגוף שאלון זה לפי ההוראות.
שימו לב: בסוף הבחינה מצורפים דפי טיוטה. אין להוסיף דפים אחרים למחברת הבחינה.
השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.
נספחים: נספח 1 – מאמרים; נספח 2 – דף עזר.

בהצלחה!

תשובות סופיות

חלק ראשון – הבנה והבעה

שאלה 1

א. תרשים 1: הטיית האישוש.

תרשים 2: אפקט תיבת התהודה.

ב. תשובה אפשרית א – תרשים 1:

בתרשים 1 השטח שבו שני המעגלים נפגשים מייצג את הדברים שאנו מאמינים להם: אלה הן רק העובדות והראיות החופפות לדעות שלנו. עובדות וראיות שנמצאות מחוץ לשטח המשותף, כלומר כאלה שאינן תואמות את עמדותינו, אינן נכנסות לתחום "הדברים שאנו מאמינים להם" – אנחנו מתעלמים מהן או פוסלים אותן.

תשובה אפשרית ב – תרשים 2:

בתרשים 2 מחוץ למעגל "אנחנו" יש מידע מגוון – כוכבים, ריבועים ועיגולים – אבל החצים מכניסים אל המעגל רק כוכבים. כלומר, מכל המידע הקיים אנו נחשפים רק לסוג אחד של מידע – זה שדומה למה שכבר נמצא אצלנו ומחזק את עמדותינו – ולכן נדמה לנו שכולם חושבים כמונו.

ג. (4) שניהם מהווים מכשול לבחינה ביקורתית של המידע שאנו נחשפים אליו.

שאלה 2

החוקר דן קהאן טוען שאנו מאמינים למידע מסוים משום שאנו נצמדים לערכי "השבט" שלנו – אנו סומכים על מידע שמקורו בחברים, בבני משפחה ובאנשים שהשקפת עולמם דומה לשלנו, ומאמינים למידע שמחזק את הקשר שלנו אליהם. לעומתו, החוקר דייוויד ראנד טוען שהסיבה העיקרית היא עצלנות מנטלית – אנחנו לא משקיעים מספיק מאמץ בחשיבה על המידע שאנחנו צורכים.

שאלה 3

א. הטענה הרווחת היא שהרשתות החברתיות מזיקות: הן משלות אותנו שאנו מחוברים למגוון דעות, כאשר למעשה אנו נחשפים רק לסוג מסוים של דעות הדומות לדעותינו.

ב. ההסתייגות: האשמה אינה מוטלת רק על הרשתות החברתיות, אלא גם עלינו המשתמשים, כי בסופו של דבר אנחנו אלה שצריכים להחליט אם ידיעה שאנו קוראים היא אמיתית או לא.

שאלה 4

הגורם הנוסף הוא הבינה המלאכותית היוצרת (כלים כמו ChatGPT ו-DALL-E). באמצעותה כל משתמש יכול להפיק בקלות תוכן פיקטיבי – תמונות, טקסטים וקובצי וידאו – שנראה אמיתי לגמרי, ולכן קשה לנו יותר מאי פעם לקבוע אם המידע שמגיע אלינו אמיתי או שקרי.

שאלה 5 – סקירה לדוגמה

דרכים להתמודד עם מידע לא אמין ברשת

ברשתות החברתיות ובאתרי החדשות מתפרסם בכל רגע מידע רב, וחלק ממנו כוזב או מניפולטיבי. ידיעות מזויפות אף מתפשטות מהר יותר מידיעות אמיתיות (אשחר, 2019). לכן חשוב להכיר דרכים להתמודד עם בעיית אמיתות המידע ברשת.

הדרך הראשונה היא לבדוק את המידע לפני שמאמינים לו ומשתפים אותו: לברר מי כתב את הידיעה, מה מקורה ומתי פורסמה, ולבדוק אם היא מופיעה גם באתרי חדשות מהימנים או באתרים ייעודיים לבדיקת עובדות (ביאליק, 2024; אשחר, 2019). כדאי גם להתייעץ עם אנשים קרובים שסומכים עליהם (ביאליק, 2024).

דרך נוספת היא לצאת מ"תיבת התהודה": לחפש באופן יזום תכנים המציגים דעות שונות מדעותינו, ולעקוב ברשתות אחר אנשים שעמדותיהם מנוגדות לשלנו (ביאליק, 2024). ברוח דומה מומלץ לטפח סקרנות, שכן אנשים סקרנים מוכנים לבדוק מידע חדש גם כשהוא סותר את עמדת הקבוצה שלהם (אשחר, 2019). לבסוף, שני המקורות מדגישים את הצורך במודעות להטיות המחשבתיות שלנו. מומלץ לבדוק היטב דווקא ידיעות שקל לנו להאמין להן (אשחר, 2019), ולהשהות את השיפוט – כלומר לא למהר לגבש עמדה לפני שלומדים את הנושא לעומק (ביאליק, 2024).

שילוב של דרכים אלה יכול לסייע לגולשים להבחין בין אמת לשקר ולצמצם את הפצת המידע הכוזב.

ביבליוגרפיה

אשחר, י' (מרץ, 2019). איך עובדים עלינו? מכון דוידסון. אוחר מ־davidson.weizmann.ac.il.
ביאליק, ת' (פברואר, 2024). חשיבה ביקורתית בעת משבר. זמן ישראל. אוחר מ־zman.co.il.

חלק שני – לשון

שאלה 6

- בשנת אָלף שְׁמוֹנֶה מֵאוֹת וְחֲמִשׁ עָשָׂר (האפשרות השנייה)
- בְּשִׁלְשֶׁת העקרונות
- בִּחְמִישָׁה עֶשֶׂר בספטמבר
- שִׁבְעַת יחידות לימוד; חמישים וארבעה שיעורים
- שֵׁשׁ ההצעות
- הכינוס השנים עשר
- עשרה אחוזים
- מאמר אחד
- עמוד מספר אחת

שאלה 7

א. (1)

- I. משפט איחוי (מאוחד / מחובר): [אומנם גם בעבר התפשט מידע שקרי, איבר א [אולם בימינו השקרים מופצים במהירות רבה יותר]. איבר ב
 - II. משפט מורכב: [אם אנחנו שומעים משהו פעמים רבות, פסוקית תנאי אנחנו מתחילים להאמין] שהוא האמת. פסוקית מושא
 - III. משפט פשוט.
- (2) החלק הכולל: צפייה בסרטונים, הקשבה להסככים וקריאת מאמרים בכל נושא. התפקיד התחבירי: נושא.

- ב. אנחנו לא נחשפים כמעט לעמדות אחרות, ולכן הסובלנות שלנו כלפיהן מועטה.
(אפשר גם: "...ועל כן / ולפיכך / ומשום כך הסובלנות שלנו כלפיהן מועטה.")

שאלה 8

א. כידוע – הסגר

- רוב הגולשים ברשתות – נושא (הגרעין: הגולשים; רוב – לוואי, ברשתות – לוואי)
נחשפים – נושא
יום-יום – תיאור (זמן)
לידיעות חדשותיות – מושא (חדשותיות – לוואי)

ב. (1)

- I. ידוע לנו [שבעת האחרונה כולנו צורכים ביתר שאת מידע מן המדיה החברתית]. – פסוקית נושא.
 - II. החוקרים טענו: ["ההפצה של ידיעות מזויפות מהירה יותר ורחבה יותר מההפצה של ידיעות אמיתיות"]. – פסוקית מושא.
- (2) לטענת החוקרים, ההפצה של ידיעות מזויפות מהירה יותר ורחבה יותר מההפצה של ידיעות אמיתיות.
(אפשר גם: לפי / לדעת / לדברי / על פי החוקרים, ...)

שאלה 9

א. (1) I. ריבוי / הוספה. II. ניגוד.

(2) הרשתות החברתיות מהדהדות את התפיסות שלנו ומשפיעות על דרך החשיבה שלנו. (אפשר גם: "...מהדהדות את התפיסות שלנו, וגם / ונוסף על כך משפיעות על דרך החשיבה שלנו.")

ב. (1)

I. ...גם של מידע מובן מאליו, כמו סכנת שינויי האקלים.

II. בסופו של דבר אנחנו הגולשים נצטרך להחליט...

III. ...צעדים אחראיים ושקולים להתמודדות עם הבעיה: הטלת ספק, התעמקות בתוכן והשהיית הלחיצה על כפתור השיתוף.

(2) משפט I – לוואי. משפט II – נושא. משפט III – מושא.

ג. הסרט "מסכי עשן: המלכודת הדיגיטלית" מביא עדויות של בכירים לשעבר בחברות טכנולוגיות. (אפשר גם: "הסרט החדש, 'מסכי עשן: המלכודת הדיגיטלית', עורר בהלה של ממש.")

שאלה 10

א. I. כיצד נוכל להימנע מהפצת מידע שגוי?

II. כדאי שנתייעץ עם אנשים קרובים.

III. הפצת שקרים היא (לא) עניין (חדש).

IV. הפצת המידע נעשתה זמינה הרבה יותר.

V. לעיתים המידע (אפילו) שקרי ומניפולטיבי.

ב. (1) משפטים II ו-IV (בשניהם "עוקבים" – שם עצם).

(2) במשפט II התפקיד התחבירי של המילה "עוקבים" הוא נושא.

במשפט IV התפקיד התחבירי של המילה "עוקבים" הוא לוואי.

ג. I. נחקרות – שם עצם.

II. נחקרות – פועל.

ד. בועז: לשיטתו "הנחקרות" היא שם תואר (לוואי של "ההטיות"), וה"א שבתחילתה היא ה"א הידיעה. אם כן

במשפט יש נשוא אחד בלבד – "נקראת" – ולכן המשפט פשוט.

עינת: לשיטתה ה"א שבתחילת "הנחקרות" היא ה"א הזיקה (שאפשר להחליף ב"ש": "שנחקרות"), ולכן

"נחקרות" היא פועל – הנשוא של פסוקית לוואי [הנחקרות]. במשפט יש אפוא שני נשואים, והוא משפט מורכב.

שאלה 11

א. הבינה המלאכותית מייצרת כמות רבה של תוכן, ומידע רב זורם אלינו מכל פינה. במציאות זו חינוך לחשיבה ביקורתית נהפך לעניין חשוב במיוחד. במסגרת חינוך זה התלמידים עוסקים בניתוח מידע, בשאלת שאלות ובגיבוש דעות מושכלות. ד"ר סוניה בן ג'אפר, מנכ"לית הקרן לחינוך, מדגישה: "תלמידנו חייבים לבחון בביקורתיות את המידע". לטענתה, כשמידע עלול להיות שגוי או מטעה, ההבחנה בין אמיתי לדמיוני הכרחית יותר מאי פעם.

- ב. (1) אנו נחשפים לפרסומות ברשתות החברתיות.
 (2) הפרסומות הן למוצרים שונים.
 (3) המוצרים תואמים את אורח החיים שלנו.

שאלה 12

א.

הפועל	השורש	הבניין
לְהַשְׁתַּעֲשֵׁעַ	ש-ע-ש	התפעל
מְעוֹרְרִים	ע-ו-ר	פיעל
מְמַצְאוֹת	מ-צ-א	הופעל
מוֹצְאוֹת	ו-צ-א	הופעל
לְהַקְשׁוֹת	ק-ש-י	הפעיל
מְבִיעִים	נ-ב-ע	הפעיל

ב.

פעלים בבניין קל	פעלים בבניין נפעל
נתונים	ניזונים
נוטים	ייראה
נבחר	נוספות

שאלה 13

- א. צִפִּית – פועל – השורש: צ-פ-י/ה, הבניין: פיעל, הזמן: עבר, הגוף: נוכחת.
צִפִּית – שם עצם – הבסיס: צָפָה (ציפה), הצורן הסופי: יֵית, משמעות הצורן הסופי: הקטנה.

ב.

שם הפועל	הבניין	מילה מן הרשימה
לְצַפּוֹת	קל	מְצַפָּה
לְצַפּוֹת	פיעל	צִפְיָה (ציפיה)

ג. הִצְפָּה, מְצוֹף

ד. נִקְרָאִים – קוֹרְאִים
מוֹכְיָחִים – מוֹכְחִים
נִדוֹן – דֵּין

שאלה 14

א. (1) הוֹרָה, אוֹפָה
(2) קוֹטֵל

ב. (1) תְּפוּסָה
(2) אוֹת שוֹרֵשׁ
(3) מוֹסַפִּית / תַּחֲלִילִית (חלק מן המשקל)

ג.

שורש ומשקל	בסיס וצורן סופי
תְּגוּבָה – ג-ו-י-ב	תְּגוּבָן
רְשומָה – ר-ש-ם	תְּגוּבִית

ד. (1) הִלַּחַם בְּסִיסִים
(2) הַשּׁוֹרֵשׁ: ס-כ-ת; הַמִּשְׁקָל: הִקְטִיל

שאלה 15

- א. (1) יוצרת – שם תואר; המיצר – פועל; יצירת – שם עצם.
(2) נוצר
- ב. • אני בחור יצירתי – שם תואר (הצורן י' יוצר שם תואר: שייכות/תכונה).
• יצירתי זכתה לביקורות חיוביות – שייכות / כינוי קניין (היצירה שלי).
- ג. המילה היוצאת דופן: פופולריות.
משמעות הצורן הסופי בה: הפשטה (שם עצם מופשט).
המשמעות המשותפת במילים האחרות: ריבוי נקבה (רבות).
- ד. (1) למשרד החינוך יש יותר מ־43 אלף עוקבים באינסטגרם; מחאת העוקבים הצליחה, והאומן הסיר את הידיעה השקרית.
(2) שם עצם
- ה. (1) מתקשרים
(2) מתקשרים – השורש: ק-ש-ר, הבניין: התפעל.
מתקשרים – השורש: ת-ק-ש-ר, הבניין: פיעל.

שאלה 16

- א. (1) הטית (הפעיל) תשיבה (קל); המנעות (נפעל) משתוף (פיעל).
(2) דעה נפוצה
– נפעל
– אָתֵר יְעוּדִי
- ב. (1) אחת ההמלצות בכתיבת סקירה היא ארגון המידע בתוך טבלה.
(2) השורש: א-ר-ג-ן; הבניין: פיעל.
- ג. צריכה – קטילה.
אמינה – קטיל.

כל הבגרויות בלשון עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/lashon